

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp).
Valvira esittää lausuntonaan seuraavaa:

Alkoholijuomien etämyynti

Alkoholilain (1102/2017) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Valvira vastustaa alkoholijuomien saatavuutta helpottavia muutoksia ja katsoo niiden olevan alkoholilain 1 §:n vastaisia.

Alkoholijuomien todennettu kulutuksen vähentyminen etenkin nuorten keskuudessa on tärkeä ja merkittävä kehityssuunta, jolla on pitkälle tulevaisuuteen, muun muassa terveydenhuollon kustannuksiin ja sosiaalisten haittojen sekä inhimillisen kärsimyksen vähenemiseen liittyviä positiivisia vaikutuksia. Tätä kehitystä tulisi kaikin tavoin tukea myös lainsäädännön keinoin.

Saatavuuden rajoittaminen on tutkimustietoon perustuen yksi tärkeimmistä keinoista alkoholijuomien kulutuksen vähentämisessä. Hallitusohjelman mukaan hallitus ei muuta Alkon kansanterveydellistä asemaa. Nyt esitetty alkoholilain muutos on omiaan merkittävästi muuttamaan ja uhkaamaan Alkon asemaa Suomen tärkeimpänä alkoholipoliittisena työkaluna. Tämä tulisi tiedostaa ja tuoda selvästi esiin lain esitöissä. Ilman tämän asian kattavampaa huomioimista, esitystä voidaan pitää vaikutusten arvioinnin osalta harhaanjohtavana.

Valvira kannattaa alkoholilain selkeyttämistä siten, että laista ilmenee, mikä on sallittua alkoholijuomien etämyyntiä tai etäostoa, ja mikä on vähittäismyyntiä Suomessa. Valviran näkemyksen mukaan on hyvä, että valvonta kohdistuisi Suomessa toimiviin toimijoihin ja kaikkia toimijoita, niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin, kohdeltaisiin samoin ja samojen sääntöjen mukaan. Tämä edellyttäisi sitä, ettei

myöskään rajat ylittävästä etämyynnistä saisi toimittaa monopolivahvuuden ylittäviä alkoholijuomia. Valviralla valvovana viranomaisena ei ole tiedossaan yhtäkään Euroopan unionin komission lausuntoa tai muuta näkemystä, jonka mukaan EU-oikeuden näkökulmasta ei olisi mahdollista kieltää myynnin ja toimittamisen yhdistelmää Suomeen monopolivahvuisten (yli 5,5 til.-% tai yli 8 til.-%) alkoholijuomien osalta.

Alkoholijuomien toimittaminen

Valvira vastustaa alkoholijuomien toimituksen sallimista ja pitää lakiehdotusta hyvin ongelmallisena alkoholilain tarkoituksen, viranomaisvalvonnan ja lupajärjestelmän kannalta. Valviran arvion mukaan ehdotetut säännökset johtaisivat alkoholihaittojen ja harmaan talouden lisääntymiseen.

Alkoholilain tarkoituksena on alkoholipitoisten aineiden kulutuksen vähentäminen, jotta voidaan ehkäistä alkoholin aiheuttamia haittoja. Laissa määritettyjä keinoja tarkoituksen toteuttamiseksi ovat alkoholipitoisiin aineisiin liittyvän elinkeinotoiminnan rajoittaminen ja valvonta. Valviran näkemyksen mukaan alkoholijuomien toimituksen salliminen heikentäisi molempien keinojen käyttämistä sekä lisäisi alkoholijuomien saatavuutta ja olisi siten ristiriidassa alkoholilain kansanterveyden suojeluun perustuvan tarkoituksen kanssa.

Alkoholijuomien saatavuuden fyysinen rajoittaminen on ollut Suomen alkoholipolitiikassa keskeinen keino alkoholihaittojen ehkäisemiseksi. Rajoittamalla alkoholijuomien saatavuutta Alkon sekä vähittäismyynti- ja anniskeluluvan saaneisiin myynti- ja luovutuspaikkoihin on pystytty paitsi hillitsemään alkoholijuomien saatavuutta myös pitämään alkoholijuomien luovuttaminen kuluttajille sellaisissa ympäristöissä, jotka ovat luvanhaltijoiden ja viranomaisten tehokkaasti valvottavissa.

Lakiesitys mahdollistaisi alkoholijuomien luovuttamisen lähes missä vain, kuten kotiovilla, kaduilla, puistoissa, toreilla ja uimarannoilla. Tämä heikentäisi huomattavasti sekä viranomaisten että elinkeinonharjoittajien valvontamahdollisuuksia. Alkoholilain luovutuskielloilla ja niiden noudattamisen valvonnalla on keskeinen merkitys alkoholilain tarkoituksen toteuttamisessa.

Luovutuskieltojen noudattaminen olisi huomattavasti haasteellisempaa alkoholijuomien toimituksessa kuin myymälässä tehdyissä osastoissa, sillä alkoholijuomien toimituksessa olisi esimerkiksi paljon

vaikeampi tarkkailla päihtymyksen tuntomerkkejä tai havaita mahdollisia alaikäisille välittämistilanteita. Juomien luovutuksesta olisi myös paljon hankalampi kieltäytyä asiakkaan kotiovella esimerkiksi iän puuttumisen tai päihtymystilan takia ja luovutuksesta kieltäytyminen saattaisi aiheuttaa työturvallisuushaasteita.

Keskeinen osa alkoholijuomien vähittäismyynnin viranomaisvalvonnasta perustuu nykyisin yllätyksellisiin tarkastuskäynteihin, joiden yhteydessä tarkastajat ovat seuranneet alkoholimyyntiä ja valvoneet, myydäänkö alkoholijuomia alkoholilain vastaisesti esimerkiksi alaikäisille tai päihtyneille. Alkoholijuomien toimituksen kohdalla tällainen tarkastuskäynteihin perustuva valvontatapa ei olisi mahdollinen, koska viranomaisella ei olisi tietoa, milloin ja missä luovutukset tapahtuisivat. Lisäksi suurin osa luovutuksista tapahtuisi todennäköisesti kotirauhan piirissä, jossa tarkastusten tekemiseen on lainsäädännössä asetettu korkea kynnys. Koeostojen sallimisella valvontakeinona ei voitaisi paikata viranomaisvalvonnan toteuttamiseen sisältyviä ongelmia.

Edellä mainittujen syiden vuoksi Valvira ei kannata alkoholijuomien toimituksen sallimista. Mikäli alkoholijuomien toimitus kaikesta huolimatta mahdollistettaisiin, Valvira katsoo, että sen esittämät muutosehdotukset tulisi ottaa huomioon eduskuntakäsittelyssä ja tehdä lakiin tarvittavat korjaukset.

Ikärajavaalvonnan turvaaminen

Valvira pitää hyvin ongelmallisena sitä, että lakiesitystä on muutettu merkittävästi lausuntokierroksen jälkeen poistamalla alkoholijuomien toimituksesta velvollisuus todennettavasti tarkastaa vastaanottajan ikä jokaisen luovutuksen yhteydessä. Tehty muutos heikentäisi huomattavasti hallitusohjelmassakin edellytettyä ikärajavaalvonnan turvaamista ja voisi johtaa alkoholijuomien päätymiseen helpommin alaikäisille.

Mikäli laissa ei edellytettäisi vastaanottajan iän tarkastamista jokaisessa luovutustapahtumassa, olisi vaarana, että alkoholijuomien toimituksissa laiminlyötäisiin iän tarkastaminen nuorekin näköisiltä vastaanottajilta, jotta toimitus sujuisi mahdollisimman nopeasti ja vaivattomasti. Muista alkoholien toimituksen sallivista maista saatujen kokemusten perusteella alkoholijuomien toimituksessa keskeinen vastuullisen myynnin ja myynninvalvonnan ongelma liittyy juuri

ikärajojen tarkistamiseen ja alkoholin luovuttamiseen alaikäisille (HE 131/2025 vp s. 56).

Tehty muutos johtaisi myös siihen, ettei koeostoilla voitaisi valvoa iän varmistamisen noudattamista. Koska alkoholijuoman vastaanottajan ikää ei tarvitsisi aina todentaa, mitään säännöstä ei myöskään rikottaisi luovutettaessa alkoholijuoma koeostajalle ilman iän varmentamista.

Edellä mainittujen syiden johdosta Valvira pitää välttämättömänä, että lakiin lisättäisiin lausunnolla olleen hallituksen esityksen luonnoksen mukaisesti velvollisuus tarkastaa vastaanottajan ikä jokaisessa luovutustapahtumassa alkoholijuomien toimituksen yhteydessä. Iän tarkastaminen tulisi myös tehdä todennettavasti aiemmin ehdotetulla tavalla.

Lisäksi Valvira katsoo, että alkoholilain 40 §:ssä tulisi luetella tyhjentävästi iän todistamisessa hyväksyttävät asiakirjat, kuten oli ehdotettu hallituksen esityksen luonnoksessa. Valvira on jo nykyisin tullinnut, että hyväksyttävät asiakirjat voivat olla myös digitaalisia, mikä olisi hyvä tuoda esille lain esitöissä. Hyväksyttävien asiakirjojen luetteloon voitaisiin lisätä myös muukalaispassi ja pakolaisen matkustusasiakirja sekä myöhemmin voimaan tuleva digitaalinen henkilöllisyystodistus. Hyväksyttävien asiakirjojen luetteleminen tyhjentävästi helpottaisi sekä toimijoita että valvontaviranomaisia, sillä nykyinen säännös on ollut tulkinnanvarainen sen suhteen, mitkä kaikki tahot ovat pykälässä tarkoitettuja viranomaisia ja mikä on luotettava kuvalinen asiakirja.

Hallituksen esityksestä on poistettu hallituksen esitykseen HE 173/2024 vp sisältyneet ehdotukset koskien vähittäismyyjän ja alkoholiyhtiön velvollisuutta varmistaa ostajan ikä vahvalla sähköisellä tunnistamisella. Valviran näkemyksen mukaan olisi perusteltua edellyttää vahvaa sähköistä tunnistamista silloin, kun alkoholijuomia ostettaisiin toimituksella etäyhteyden välityksellä. Mikäli vahvaa sähköistä tunnistamista ei vaadittaisi, jäisi epäselväksi, miten myyjä voisi varmistautua ostajan täysi-ikäisyydestä silloin, kun alkoholijuomien vastaanottaja olisi joku muu kuin ostaja.

Vahvan sähköisen tunnistamisen vaatimus vaikeuttaisi alaikäisten alkoholijuomien ostoyrityksiä ja olisi siten tärkeä lasten ja nuorten suojelun näkökulmasta. Vaatimuksella turvattaisiin osaltaan hallitusohjelman mukaisesti ikärajavalvonnan toteutumista. Vahvan sähköisen tunnistamisen vaatimuksesta huolimatta alkoholijuomien osto

toimituksella kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä olisi mahdollista myös niille, joilla ei olisi välinettä vahvaan sähköiseen tunnistautumiseen, sillä he voisivat jatkossa tehdä alkoholijuomien toimitusta koskevan tilauksen vähittäismyyntipaikassa.

Alkoholijuomien luovuttaminen ja maksun vastaanottaminen

Alkoholilaki rakentuu lupajärjestelmälle, jolla on keskeinen merkitys sekä alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen että harmaan talouden torjumiseksi. Alkoholimyynti on ollut luvanvaraista koko kieltolain jälkeisen historian ajan. Alkoholihaittoja on pyritty vähentämään siten, että alkoholiluvan on voinut saada vain elinkeinonharjoittaja, jolla on vaadittava luotettavuus ja taloudelliset edellytykset. Lupakäsittelyssä viranomaisen varmistaa, että luvanhakijoilla ja niiden vastuhenkilöillä ei ole esimerkiksi rikostaustaa tai veroja maksamatta. Näin on myös ehkäisty alkoholialan harmaata taloutta.

Kesällä 2024 lausunnolla olleessa hallituksen esityksen luonnoksessa alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu olisi määritelty alkoholijuomien luovuttamiseksi ja maksun vastaanottamiseksi niistä. Alkoholijuomien toimituksessa vain toimitusluvanhaltija tai hänen henkilökuntaansa kuuluva olisi luonnoksen mukaan voinut luovuttaa alkoholijuomia asiakkaille. Nyt kysymyksessä olevan hallituksen esityksen mukaan maksujen vastaanottamisen alkoholijuomista ja juomien luovuttamisen niin anniskelussa, vähittäismyynnissä kuin toimituksessaikin voisi tehdä kuka tahansa.

Valvira pitää välttämättömänä, että laissa säädettäisiin kesällä 2024 lausunnolla olleen hallituksen esityksen luonnoksen mukaisesti siten, että alkoholijuomien toimituksessa vain toimitusluvanhaltija tai hänen henkilökuntaansa kuuluva voisi luovuttaa alkoholijuomia asiakkaille. Vastaava edellytys tulisi koskea myös alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua.

Korkeimman hallinto-oikeuden 19.6.2024 antaman ennakkopäätöksen (KHO 2024:90) johdosta Valvira pitää välttämättömänä myös sitä, että sekä alkoholijuoman vähittäismyynnin että anniskelun määritelmäsäännöksiin lisättäisiin kesällä 2024 lausunnolla olleen hallituksen esityksen luonnoksen mukaisesti maksun vastaanottaminen alkoholijuomasta ja alkoholijuoman luovuttaminen, jotka molemmat ovat oleellinen osa alkoholijuoman luvanvaraista myyntitoimintaa. Kesällä 2024 lausunnolla olleessa hallituksen esityksen luonnoksessa oli myös riittävästi täsmennetty maksun vastaanottamista

säännöskohtaisissa perusteluissa, joiden mukaan ”Maksun alkoholi-juomista olisi mentävä alkoholipitoisen aineen myyjälle joko suoraan tai ulkopuolisen palveluntarjoajan olisi toimittava maksulaitoslain (297/2010) tai luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) mahdollistamalla tavalla maksun välittäjänä ja välitettävä maksu alkoholi-juomista alkoholipitoisen aineen myyjälle.”

Lisäksi sekä alkoholijuomien vähittäismyyntin, toimituksen että anniskelun osalta tulisi säätää, että alkoholijuomat luovuttavan henkilökunnan olisi työskenneltävä luvanhaltijan johdon ja valvonnan alaisuudessa. Luvanhaltija on vastuussa toimintansa lainmukaisuudesta, joten luvanhaltijalla tulee myös olla todellinen ja välitön mahdollisuus ohjata ja valvoa alkoholijuomat luovuttavan henkilökunnan toimintaa sekä puuttua siinä ilmeneviin epäkohtiin. Henkilökunnan ei kuitenkaan tarvitse olla työsuhteessa luvanhaltijaan, vaan on riittävää, että luvanhaltijalla on työn johto- ja valvontaoikeus alkoholijuomat luovuttavaan henkilökuntaan. Siten esimerkiksi vuokratyöntekijöiden käyttäminen voi olla jatkossakin sallittua.

Mikäli edellä mainittuja muutoksia ei tehtäisi, tarkoittaisi tämä käytännössä sitä, että alkoholilain lupajärjestelmä menettäisi suurelta osin merkityksensä. Lupaviranomainen voi tarkistaa ainoastaan luvanhakijan ja luvanhaltijoiden osalta taloudellisten edellytysten sekä luotettavuuteen liittyvien edellytysten täyttymisen. Nyt ehdotettujen säännösten perusteella luvanhaltija voisi ulkoistaa maksujen vastaanottamisen ja alkoholijuomien luovuttamisen kenelle vain, jonka taustoja ei olisi varmistettu ja jolla ei olisi edes ilmoitusvelvollisuutta toiminnastaan. Viranomaisella ei siis olisi jatkossa tietoa, ketkä alkoholilain mukaista elinkeinoa todellisuudessa harjoittaisivat. Toimintaa voisi tulla hoitamaan myös toimijoita, jotka eivät voisi saada alkoholilain mukaista lupaa. Tämä kasvattaisi merkittävästi riskiä alkoholista aiheutuvien haittojen lisääntymiseen sekä mahdollistaisi toimijoilta harmaan talouden harjoittamisen alkoholialalla.

Nyt ehdotetut säännökset olisivat käytännössä hyvin lähellä hallituksen esityksessä kuvattua mallia (s. 65–66), jossa alkoholijuomien toimitus tapahtuisi ilman lupa- tai ilmoitusmenettelyä. Hallituksen esityksen mukaan tässä sääntelyvaihtoehdossa haitat olisivat hyötyjä suuremmat, eikä vaihtoehto olisi myöskään alkoholilain tarkoituksen ja tavoitteen näkökulmasta hyväksyttävä.

Vähittäismyyntipaikka ja noutopisteet

Voimassa olevan lain perusteella vähittäismyyntilupa edellyttää vähittäismyyntipaikkaa, josta asiakkaat hakevat ostamansa alkoholijuomat. Jatkossa olisi mahdollista harjoittaa vähittäismyyntitoimintaa ilman asiakkaille avoinna olevaa vähittäismyyntipaikkaa. Tämä muutos ei käy ilmi hallituksen esityksestä, eikä sen vaikutuksia ole arvioitu.

Ehdotetun 17 §:n uuden 5 momentin mukaan vähittäismyyntiluvassa voitaisiin määritellä rakentamislain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetussa rakennuskohteessa sijaitsevia noutopisteitä, joista alkoholijuomia saisi luovuttaa toimitukseen. Valvira ei kannata vähittäismyyntipaikasta erillisten noutopisteiden sallimista, sillä ne mahdollistaisivat vähittäismyyntipaikkaa koskevien säännösten kiertämisen. Vaikka ehdotuksen mukaan alkoholijuomat voitaisiin luovuttaa noutopisteissä vain toimitukseen, olisi noutopisteissä kuitenkin käytännössä mahdollista luovuttaa juomat suoraan myös asiakkaille siten, että noutopisteissä olisi alkoholijuoman toimittaja, joka luovuttaisi juomat asiakkaille. Koska vähittäismyyntiluvanhaltijalle voitaisiin myöntää alkoholijuomien toimituslupa, voisi sama toimija luovuttaa alkoholijuomat noutopisteissä suoraan asiakkaille. Noutopisteet voisivat siten olla avoinna asiakkaille vähittäismyyntipaikkojen tapaan ilman, että niissä tulisi kuitenkaan noudattaa kaikkia vähittäismyyntipaikkaa ja sen henkilökuntaa koskevia säännöksiä.

Jatkossa vähittäismyyntiluvanhaltija voisi perustamalla noutopisteitä käytännössä harjoittaa vähittäismyyntitoimintaa sellaisissa paikoissa, joihin nykyisin ei ole ollut mahdollista myöntää vähittäismyyntilupaa. Noutopisteitä ei esimerkiksi koskisi voimassa olevan lain vähittäismyyntipaikan elintarvikevalikoimaa koskeva vaatimus. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi esimerkiksi pelkästään alkoholijuomiin perustuvan myymäläketjun luomisen.

Voimassa olevan lain mukaan vähittäismyyntiluvan myöntäminen ei ole mahdollista määräaikaisten anniskeluluvan tai ennakoon hyväksytyn anniskelualueen yhteyteen lukuun ottamatta useiden alkoholijuomien valmistajien esittelytilaisuutta. Jatkossa olisi mahdollista perustaa noutopiste esimerkiksi musiikkifestivaalin sisäänkäynnin ulkopuolelle, jossa alkoholijuoman toimittaja voisi luovuttaa juomia asiakkaille.

Mikäli noutopisteet Valviran näkemyksestä huolimatta haluttaisiin mahdollistaa, tulisi noutopisteiden määrä rajoittaa yhteen noutopisteeseen vähittäismyyntilupaa kohden. Lisäksi valvontamaksut tulisi

ulottaa koskemaan myös noutopisteitä esimerkiksi siten, että niistä perittäisiin samansuuruista valvonnan vuosimaksua kuin nykyisin vähittäismyyntipaikoilta.

Jos noutopisteet sallittaisiin, tulisi myös selventää, olisiko lupaviranomaisen mahdollista asettaa alkoholilain 17 §:n 4 momentin mukaisia lupamääräyksiä noutopisteitä koskien. Lisäksi tulisi selventää, mitkä alkoholilain säännökset koskisivat noutopistetoimintaa.

Ehdotetun 35 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä saisi harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle tai alkoholijuoman toimitusluvan haltijalle kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. On epäselvää, mitä kyseinen säännös käytännössä tarkoittaisi. Säännökseen tulisi lisätä voimassa olevan lain 35 §:n tapaan vaatimus siitä, että alkoholijuomien luovutuksen tulisi tapahtua vähittäismyyntipaikassa tai vähittäismyyntiluvassa määritellyssä vähittäismyyntipaikan noutopisteessä. Nyt tämä käy ilmi ainoastaan ehdotetun 3 §:n 1 momentin 17 kohdan säännöskohtaisista perusteista, joissa on todettu alkoholijuoman toimituksen määritelmän pitävän sisällään sen, että alkoholijuoman luovutus kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä voisi tapahtua 17 §:n mukaisesti joko vähittäismyyntipaikasta tai vähittäismyyntiluvassa määritellystä vähittäismyyntipaikan noutopisteistä. Lisäys tulisi ottaa huomioon myös ehdotetun 35 a §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen sanamuodossa.

Ehdotettuun 35 §:ään sisältyy myös säännös, jonka mukaan vähittäismyyjän tulisi voida jälkikäteen todentaa alkoholijuomaa toimittavan toimitusluvan haltijan nimi ja lupanumero. Valviran näkemyksen mukaan tällainen jälkikäteisen todentamisen vaatimus ei olisi riittävä, vaan tulisi edellyttää, että vähittäismyyjän pitäisi jo tilausvaiheessa tarkastaa alkoholijuomat asiakkaalle luovuttavan toimitusluvanhaltijan nimi ja lupanumero sekä ilmoittaa nämä tiedot ostajalle. Mikäli ostaja ei saisi näitä tietoja jo tilausvaiheessa, viranomaisen olisi käytännössä mahdotonta kohdistaa koeostoa tiettyyn toimitusluvanhaltijaan.

Lisäksi Valvira kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettujen säännösten perusteella alkoholijuoman vähittäismyyntiä olisi alkoholijuoman luovuttaminen kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä toimitusluvan haltijalle, jolloin myös alkoholijuoman toimitukseen luovutuksessa tulisi noudattaa alkoholilain 42 §:n säännöstä

vähittäismyyntiajasta. Valviran näkemyksen mukaan ei kuitenkaan olisi tarkoituksenmukaista edellyttää, että alkoholijuoman luovutus toimitukseen pitäisi tapahtua vähittäismyyntiajan sisällä. Tämä olisi hyvä tuoda esille säännöksissä tai vähintään lain esitoissa.

Alkoholijuomien pakkaamiseen liittyvät vaatimukset

Valvira kannattaa lakiesitykseen lausuntokierroksen jälkeen tehtyä lisäystä, jonka mukaan etämyyjän lisäksi myös vähittäismyyntiluvan haltijan ja alkoholiyhtiön olisi huolehdittava siitä, että toimitukseen merkittäisiin sen sisältävän alkoholijuomaa tai väkevää alkoholijuomaa. Jotta merkintävelvollisuuden noudattamista pystyttäisiin valvomaan koeostoilla, tulisi merkintävelvollisuutta koskevista 17 b §:n 1 momentissa ja 35 §:n 3 momentissa kuitenkin edellyttää merkinnän tekemistä nimenomaan alkoholijuomapakkaukseen. Lisäksi säännöksissä tulisi täsmentää, millainen merkintä riittäisi täyttämään velvollisuuden: voisiko merkinnän tehdä esimerkiksi millä tahansa kielellä tai voisiko merkintä olla pelkästään kuvallinen. Säännösten täsmentäminen olisi välttämätöntä ottaen huomioon myös se, että merkintävelvollisuuksien rikkominen olisi jatkossa sanktioitavaa seuraamusmaksulla.

Lisäksi laissa tulisi edellyttää, että alkoholijuomat olisi pakattava erillisen mahdollisista muista tuotteista, jotta luovutuksesta kieltäydyttäessä alkoholijuomat saisi helposti erotelluksi muista tuotteista. Pakkaukseen tulisi myös tehdä merkintä, että alkoholijuomia ei voida luovuttaa alle 18-vuotiaalle tai henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi tai jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä. Väkeviä alkoholijuomia sisältävään pakkaukseen tulisi myös merkitä kieltö luovuttaa alkoholijuomia alle 20-vuotiaalle. Kieltojen korostaminen olisi tärkeää alkoholilain tarkoituksen toteuttamiseksi.

Toimitusaika

Valvira kannattaa ehdotusta siltä osin, että alkoholijuomien toimitusaika ei olisi laajempi kuin alkoholijuomien vähittäismyyntiaika. Valvira kuitenkin katsoo, että lakiin tulisi ottaa säännökset alkoholijuomien nopean toimituksen kiellosta esimerkiksi siten, että alkoholijuoma voitaisiin toimittaa aikaisintaan seuraavana päivänä tai tietyn tuntimäärän kuluttua tilauksen tekemisestä. Nopean toimituksen kiellolla voitaisiin vähentää sekä päihtyneiden tekemiä ostoyrityksiä että

pitkittyneitä juomistilanteita. Lisäksi olisi tarkoituksenmukaista ehkäistä alkoholijuomien kulutuksen siirtymistä valvonnan ulottumattomiin, sillä nopeat samana päivänä tapahtuvat toimitukset kilpailisivat alkoholijuomien ravintolassa nauttimisen kanssa.

Ehdotuksen mukaan toimitusaikaa koskevaa säännöstä sovellettaisiin kaikkiin yli 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin, mikä poikkeaisi vähittäismyynti- ja anniskeluaikaa koskevista säännöksistä. Voimassa olevan alkoholilain 42 §:n 3 mom. ja 43 §:n 3 mom. mukaan vähittäismyynti- ja anniskeluaikaa ei sovelleta enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin. Valvira tuo myöhemmin lausunnossaan esille ehdotuksensa luvanvaraisuuden rajan laskemiseksi. Mikäli luvanvaraisuuden rajaa ei kuitenkaan laskettaisi Valviran ehdotuksen mukaisesti, olisi säännösten sovellettavuuden näkökulmasta selkeämpää, että toimitusaikaa koskevaan 42 a §:ään lisättäisiin 42 §:n 3 mom. ja 43 §:n 3 mom. vastaava säännös.

Alkoholijuoman palauttaminen toimituksen epäonnistuessa

Hallituksen esityksen mukaan alkoholijuoma tulisi palauttaa myyjälle toimituksen epäonnistuessa ainoastaan silloin, kun alkoholijuoman vastaanottaja ei täyttäisi vaadittua ikärajaa. Kaikissa muissa tilanteissa alkoholijuoman toimittaja voisi palauttamisen sijaan vaihtoehtoisesti toimittaa alkoholijuoman asiakkaalle myöhemmin sallittuna toimitusaikana. Valvira katsoo, että tällainen välivarastoinnin mahdollisuus tulisi poistaa ja tulisi edellyttää, että alkoholijuoma kaikissa tilanteissa palautettaisiin myyjälle toimituksen epäonnistuessa. Jos toimitusluvanhaltija voisi varastoida alkoholijuomia, häivyttäisi se edelleen tukkumyynti- ja toimitustoiminnan välistä rajanvetoa sekä heikentäisi valvontaa, sillä toimitusluvanhaltijan ei välttämättä tarvitsisi aina tehdä elintarvikelain (297/2021) 10 §:n mukaista ilmoitusta elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten. Näissä tilanteissa alkoholijuomien välivarastointi ei olisi kenenkään viranomaisen valvottavissa.

Paikkoihin kohdistuvat toimituskiellot

Valvira katsoo, että olisi perusteltua yleisen järjestyksen ja turvallisuuden riskien vähentämiseksi sallia alkoholijuomien toimittaminen ainoastaan koti- ja yritysosoitteisiin pois lukien ehdotetun 37 §:n 4 momentin mukaiset paikat sekä aiemmassa hallituksen esityksessä

HE 173/2024 vp ehdotetut pääosin lasten tai nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikat ja sosiaalihuollon palveluyksiköt.

Lakiehdotuksen mukaan alkoholijuomien toimittaminen olisi kiellettyä 37 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin paikkoihin. Ehdotettu säännös jättäisi epäselväksi sen, olisiko toimittaminen mahdollista kyseisten paikkojen lähistölle, kuten esimerkiksi koulun edustalle. Epäselväksi jäisi myös, olisiko alkoholijuomien toimittaminen kiellettyä näihin paikkoihin silloinkin, kun niissä ei harjoitettaisi säännöksessä mainittua toimintaa. Olisiko alkoholijuoman toimittaminen kiellettyä esimerkiksi perhepäivähoitopaikkaan varhaiskasvatustoiminnan päätyttyä illalla?

Ehdotetun 37 §:n 5 momentin mukaan alkoholijuomaa ei saisi toimittaa alkoholilain 85 §:ssä säädettyjen nauttimiskieltojen alaisten paikkojen lisäksi myöskään tilaan tai paikkaan, joka olisi hyväksytty anniskelualueeksi. Säännöksessä tai vähintään lain esitöissä tulisi selvittää, olisiko alkoholijuomien toimittaminen ennakkoon hyväksyttyjen anniskelupaikkojen anniskelualueille kiellettyä silloinkin, kun ne eivät olisi anniskelukäytössä. Voimassa olevan alkoholilain esitöiden mukaan ennakkoon hyväksytyn anniskelupaikan tilat olisivat anniskelualueita ainoastaan kyseisten tilaisuuksien ajan (HE 100/2017 vp s. 84).

Toimitusluvanhaltijat olisivat vastuussa siitä, ettei alkoholijuomia toimitettaisi säännösten vastaisesti. Valvontaviranomaiset eivät pystyisi ylläpitämään listausta paikoista, joihin alkoholijuomien toimittaminen olisi kiellettyä. Tästä johtuen olisikin selkeämpää, jos säädettäisiin paikoista, joihin toimittaminen olisi sallittua.

Valvira kuitenkin kannattaa toimituskieltopaikkoihin lausuntokierroksen jälkeen tehtyä lisäystä, jonka mukaan alkoholijuomien toimittaminen olisi kiellettyä yleiselle leikkikentälle. Valviran näkemyksen mukaan toimituskieltopaikkoihin pitäisi kuitenkin lisätä aiemmassa hallituksen esityksessä HE 173/2024 vp esitetyn mukaisesti pääosin lasten tai nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikat, joilla tarkoitettaisiin esimerkiksi kerhotiloja, harrastuspaikkoja, kesäleirejä ja nuorisotaloja. Alkoholijuomien toimitusten kieltäminen tällaisiin paikkoihin olisi perusteltua lasten ja nuorten suojelun näkökulmasta, sillä olisi hyvin vaikeaa valvoa, etteivät alaikäiset nauttisi paikkoihin toimitettuja alkoholijuomia.

Lausuntokierroksen jälkeen toimituskieltopaikkoja on myös tarkennettu siten, että sosiaalihuollon palveluyksiköiden sijaan toimituskieltopaikkoja olisivat päihdehuollon yksiköt ja lastensuojelulain (417/2007) 57 §:ssä tarkoitettujen lastensuojelulaitosten asuinyksiköt. Valviran näkemyksen mukaan alkoholijuomien toimittaminen tulisi kieltää laajasti kaikkiin sosiaalihuollon palveluyksiköihin, sillä sosiaalihuollon asiakkaat ovat toimintakyvyltään usein huonokuntoisia ja toimitusten mahdollistamat alkoholin käyttämisen lisääntyminen ja käyttötavat näissä yksiköissä aiheuttaisivat vakavan asiakasturvallisuusvaaran ja todennäköisesti olisivat omiaan heikentämään myös henkilöstön työturvallisuutta. Sosiaalihuollon yksiköt ovat laajasti täysin verrattavissa terveydenhuollon yksiköihin, mitä tulee alkoholin sosiaalihuollon asiakkaalle aiheuttamiin riskeihin.

Toimituspassi

Valvira pitää ehdottoman tärkeänä lakiehdotuksen säännöstä, jonka mukaan kaikilla alkoholijuomien toimittajilla tulisi olla toimituspassi. Jotta säännöksen noudattamista pystyttäisiin valvomaan koeostoilla, tulisi laissa kuitenkin edellyttää, että alkoholijuoman toimittajalla pitäisi olla toimituspassi mukana aina luovuttaessaan alkoholijuomia vastaanottajalle ja hänen pitäisi myös vaadittaessa esittää toimituspassi alkoholijuomien vastaanottajalle.

Lisäksi Valvira kannattaa sitä, että oikeus toimituspassikokeen järjestämiseen ja toimituspassin myöntämiseen olisi ehdotetun mukaisesti ammatillisen koulutuksen järjestäjillä, vapaan sivistystyön oppilaitoksilla, ammattikorkeakouluilla ja yliopistoilla. Valvira katsoo, että näiden toimijoiden järjestäminä toimituspassikokeiden tasalaatuisuus tulisi paremmin huomioitua ja kokeiden järjestämisen käytännön järjestelyihin liittyvä osaaminen tulisi varmistettua. Toimituspassikokeiden säätäminen näiden toimijoiden tehtäväksi estäisi myös sen, etteivät toimitusluvanhaltijat itse voisi järjestää kokeita. Mikäli toimitusluvanhaltijat itse voisivat järjestää kokeet, olisi vaarana, että toimituspassi perustuisi lähinnä luvanhaltijan omaan koulutukseen mahdollisimman helpolla ja pinnallisella mallilla.

Toimitusluvan ehdot ja rajoitukset

Hallituksen esityksessä on heikennetty lupaviranomaisen mahdollisuutta määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia verrattuna lausunnolla olleeseen hallituksen esityksen luonnokseen

sekä sitä edeltävään hallituksen esitykseen HE 173/2024 vp. Valvira vastustaa esitettyä heikennystä, sillä säännöksillä tulisi mahdollistaa tarvittaessa ennakollinen puuttuminen toimintaan sekä toiminnan korjaaminen ehtojen ja rajoitusten kautta viranomaisvalvonnan keinoin.

Valvira kannattaa hallituksen esityksessä HE 173/2024 vp ehdotettua 17 a §:n 2 momenttia, jonka mukaan lupaviranomainen saisi määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia, jotka koskisivat luovutukseen liittyviä tilanteita ja luovutuksessa käytettävää ikärajavaivonnan ja päihtymistilan seuranta, luovutettavien alkoholijuomien määrää, omavalvontaa, valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja tai toiminnan sisältöä ja menettelytapoja, jos ne olisivat välttämättömiä valvonnan turvaamiseksi tai turvallisuuden varmistamiseksi. Ehtoja ja rajoituksia tulisi voida asettaa edellä mainittujen seikkojen lisäksi koskien henkilöstöä sekä alkoholijuomien toimitusaikaa.

Koeostot

Hallituksen esityksessä alkoholijuomien toimituksen valvonnan keinoksi ehdotetaan joko viranomaisten tai täysi-ikäisten vapaaehtoisten tekemiä koeostoja, mitä Valvira pitää erittäin tarpeellisena. Ehdotettujen säännösten perusteella koeostoilla ei kuitenkaan käytännössä voitaisi valvoa, luovutetaanko alkoholijuomia alaikäisille, selvästi päihtyneille henkilöille tai alkoholijuomien välittämistä varten.

Lisäksi Valvira katsoo, että koeostojen käytännön toteuttamiseen liittyy useita avoimia kysymyksiä, joiden ratkaisemista ei voi jättää valvontaviranomaisten tulkinnan varaan. Ehdotettu koeostoa koskeva säännös ja sen perustelut jättäisivät hyvin avoimeksi esimerkiksi sen, milloin täytyisi kynnys koeoston suorittamiseksi, miten koeoston suorittaminen käytännössä voitaisiin toteuttaa sekä miten vapaaehtoisia voitaisiin hyödyntää koeostossa (muun muassa vapaaehtoisten rekrytointi, mahdollinen palkkio, toimitettujen alkoholijuomien käsittely ja viranomaisen läsnäolon tarve luovutushetkellä). Näitä seikkoja olisi syytä täsmentää säännöksessä, lain esitöissä tai alkoholilain nojalla annettavissa asetuksissa.

Koeoston käyttämistä valvontakeinona vaikeuttaisi huomattavasti myös se, että koeosto olisi lähes mahdotonta kohdistaa tiettyyn toimitusluvanhaltijaan ehdotettujen säännösten perusteella. Ehdotuksessa 62 §:n 4 momentissa säädettäisiin toimivaltaiselle

viranomaiselle ainoastaan oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimitusluvanhaltijan nimi sekä lupanumero. Koeoston kohdentamiseksi ostajan tulisi aina jo tilausvaiheessa saada tietää tiedot alkoholijuomat asiakkaalle luovuttavasta toimitusluvanhaltijasta, kuten Valvira on edellä ehdottanut vähittäismyyntipaikkaa koskevien kommenttien yhteydessä.

Koeoston käyttäminen valvontakeinona valvottaessa rajat ylittävän etämyynnin kautta myytyjen juomien toimituksia olisi käytännössä lähes mahdotonta, sillä Valviralla ei olisi tietoa etämyyjistä, eikä etämyyjillä olisi myöskään velvollisuutta tietää, kuka alkoholijuomat asiakkaalle luovuttaisi.

Ehdotetun 62 §:n 4 momentissa käytetty termi "toimivaltainen viranomainen" olisi hyvä muuttaa termiksi "valvontaviranomainen", jota käytetään muuallakin pykälässä.

Seuraamusmaksu ja luvan peruuttaminen

Seuraamusmaksua ja luvan peruuttamista koskevia ehdotettuja säännöksiä on muutettu merkittävästi verrattuna hallituksen esitykseen HE 173/2024 vp. Valvira kannattaa hallituksen esityksen HE 173/2024 vp mukaista mallia, jossa olisi korotettu seuraamusmaksun enimmäismäärä 20 000 euroon sekä lievennetty luvan peruuttamisen edellytyksiä. Valviran näkemyksen mukaan nykyiset sanktiosäännökset eivät riittävästi tue vaikuttavaa viranomaisvalvontaa, sillä 1 000 euron maksimiseuraamusmaksu on aivan liian pieni ja kynnys luvan peruuttamiselle liian korkealla. Alkoholilain nojalla annettavat seuraamukset ovat lieventyneet huomattavasti aiempaan alkoholilakiin (1143/1994) verrattuna eikä esimerkiksi luvan määräaikaisia peruutuksia ole nykyisen alkoholilain aikana juurikaan ollut. Seuraamusmaksun suuruudessa ei myöskään pystytä riittävästi huomioimaan moitittavuudeltaan eriasteisia tekoja ja erikokoisia toimijoita.

Voimassa olevat sanktiosäännökset eivät aina kannusta luvanhaltijoita toimimaan lainmukaisesti. Seuraamusmaksu on nykyisin enimmilläänkin niin pieni, että alkoholilain mukaisen toiminnan laajentaminen ja muuttaminen tilapäisesti ilman lupaprosesseja on merkittävästi edullisempaa kuin toimintaan vaadittavien lupien hankkiminen. Myös erilaisten alkoholilain vastaisten kokeilujen tekeminen on mahdollista vain enintään 1 000 euron seuraamusmaksun maksamalla. Esimerkiksi eräs valtakunnalliseen ketjuun kuuluva luvanhaltija piti

vähittäismyyntipaikkaansa avoinna asiakkaille ilman henkilökuntaa alkoholilain vastaisesti ja selkeästi asiassa annetusta ohjauksesta huolimatta.

Nykyinen seuraamusmaksun enimmäismäärä on myös huomattavan pieni verrattuna moneen muuhun lainsäädäntöön, sillä useassa muussa laissa seuraamusmaksun enimmäismäärän suuruus on kymmeniä tuhansia euroja. Esimerkkinä voidaan mainita laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006, 9 §), jonka mukaan laiminlyöntimaksun suuruus voi pääsääntöisesti olla enintään 20 000 euroa. Toisena esimerkkinä voidaan mainita työsopimuslaki (55/2001, 11 a luku 3 §), jossa säädetyn seuraamusmaksun suuruus voi nykyisin olla enintään 37 530 euroa (valtioneuvoston asetus työsopimuslaissa säädetyn seuraamusmaksun euromäärien tarkistamisesta 481/2024, 1 §). Elintarvikelaissa (297/2021, 67 §) säädetyn seuraamusmaksun suuruus voi puolestaan olla enintään 5 000 euroa. Vastaavia esimerkkejä alkoholilakia korkeammista seuraamusmaksuista on löydettävissä useasta muustakin laista.

Myös lainsäädännön arviointineuvosto kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että seuraamusmaksu vaikuttaa melko alhaiselta sellaisille yrityksille, joiden liiketoiminnan volyymi on suuri. Arviointineuvosto pohti lausunnossaan, onko seuraamusmaksulla käytännössä juuri vaikutusta suuriin liiketoiminnan harjoittajiin.

Ehdotetussa 62 §:n 4 momentissa säädettäisiin toimivaltaiselle viranomaiselle oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimitusluvanhaltijan nimi sekä lupanumero. Lisäksi ehdotetun 62 §:n 6 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi valvontaa varten oikeus saada toimitusluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittaneen toimittajan nimi ja yhteystiedot. Näiden velvollisuuksien rikkominen tulisi ottaa huomioon alkoholilain seuraamussäännöksissä lisäämällä ehdotetun 62 §:n 4 ja 6 momenttien rikkominen seuraamusmaksun määrätymisperusteisiin. Samassa yhteydessä seuraamusmaksun määrätymisperusteisiin tulisi myös lisätä voimassa olevan lain 62 §:n 1 ja 2 momentin rikkomiset, joita ei myöskään nykyisin ole otettu huomioon seuraamussäännöksissä. Seuraamusmaksun määrätymisperusteisiin tulisi lisätä myös alkoholilain markkinointia koskevien alkoholilain 50 ja 51 §:ien rikkominen.

Valvira katsoo, että edellä esitettyjen muutosten toteuttaminen olisi välttämätöntä viranomaisvalvonnan vaikuttavuuden turvaamiseksi. Seuraamusmaksusäännökseen ja luvan peruuttamista koskevaan säännökseen nyt esitetyt tarkennukset ja rakenteen selkeytykset ovat kannatettavia, mutta riittämättömiä.

Valvontamaksut

Valviran näkemyksen mukaan olisi tärkeää, että valvontamaksujen tasoa tarkasteltaisiin lakimuutoksen voimaan tulon jälkeen ja tehtäisiin siihen tarvittavat korjaukset, koska toimitusluvanhaltijoiden määrää on vaikea ennakoida. Valvontamaksujen tasoon vaikuttaisi myös se, miten valvontaviranomaiset tulisivat toteuttamaan valvontatyön käytännössä. Valvontamaksujen suuruudesta tulisi säätää lain sijaan asetuksella, jota pystyttäisiin muuttamaan lakia joustavammin. Tämä tulisi koskea toimitusluvan valvontamaksun lisäksi muitakin valvontamaksuja.

Valvira katsoo, että toimitusluvan valvontamaksuun ja sen perintään tulisi tehdä useita muitakin muutoksia. Hallituksen esityksen mukaan toimitusluvan valvontamaksun perusteena olevien toimitusmäärätietojen ilmoittamatta jättämiseen voitaisiin puuttua uhkasakkomenettelyllä. Valviran näkemyksen mukaan uhkasakkoprosessi olisi menettelynä hidas ja byrokraattinen. Ehdotettujen säännösten perusteella uhkasakon asettamiseen voisi hakea muutosta voimassa olevan alkoholilain 70 §:n 3 momentin ja 82 §:n 2 momentin perusteella saatamalla asia hakemuksella markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Muutoksenhakuprosessin pituudesta johtuen voisi tällöin olla mahdollista, että luvanhaltija antaisi raportointi-ilmoituksen ennen markkinaoikeuden päätöstä, mutta kuitenkin valvontamaksujen laskuttamisen määräpäivän jälkeen ja välttyisi näin kokonaan valvontamaksujen sekä uhkasakon maksamiselta. Valviran näkemyksen mukaan uhkasakkoprosessia toimivampi olisi malli, jossa toimitusluvan valvontamaksulle olisi säädetty enimmäiskatto ja jos luvanhaltija ei toimittaisi raportointitietoja määräajassa, lupaviranomainen voisi laskuttaa valvontamaksun enimmäismäärän suuruisena.

Valvira myös katsoo, että toimitusluvanhaltijoiden raportointivelvollisuudesta olisi tarkoituksenmukaisempaa säätää lain liitteen sijaan alkoholilain valvonnasta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (158/2018) 9 §:ssä, jossa säädetään muistakin raportointivelvollisuuksista.

Lisäksi Valvira ehdottaa, että pitäisi säätää toimitusluvanhaltijoille velvollisuus ilmoittaa toimitusmäärätiedot eritellysti koskien kotimaan vähittäismyyntiä ja alkoholiyhtiötä sekä rajat ylittävää etämyyntiä. Tällöin olisi mahdollista saada tilastotietoa etämyynnistä toimitettujen alkoholijuomien määristä.

Valvira pitää hyvänä sitä, että toimituksen valvontamaksua koskevaan lain liitteeseen ei sisälly säännöstä, jonka mukaan vuotuinen valvontamaksu voitaisiin periä vain toistaiseksi voimassa olevien alkoholijuomien toimituslupien haltijoilta. Valvira kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että säännöskohtaiset perustelut ovat ristiriitaiset säännöksen sanamuodon kanssa, sillä säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että liitteen 6 a-kohdan mukaan toistaiseksi voimassa olevien alkoholijuomien toimituslupien haltijoilta perittäisiin vuotuinen valvontamaksu. Selvyyden vuoksi olisi hyvä nimenomaisesti mainita lain esitöissä, että valvontamaksu voitaisiin laskuttaa myös niiltä luvanhaltijoilta, joilla olisi ollut voimassa määräaikainen alkoholijuomien toimituslupa valvontamaksukauden aikana.

Valvira kannattaa toimituksen valvontamaksua koskevaan lain liitteeseen lausuntokierroksen jälkeen tehtyä lisäystä, jonka mukaan maksu perittäisiin kaikilta luvanhaltijoilta, joiden lupa olisi ollut voimassa kyseessä olevan valvontamaksukauden aikana. Jotta valvontamaksu voitaisiin käytännössä periä lisäyksen mukaisesti, tulisi säännöksessä edellyttää luvanhaltijan ilmoittavan lupaviranomaiselle tekemiensä toimitusten kokonaismäärän kuluvalta valvontamaksukaudelta toiminnan lopettamisen yhteydessä. Tämä tulisi koskea myös määräaikaisia toimituslupien haltijoita määräaikaisuuden päättyessä. Lisäksi valvontamaksut tulisi voida laskuttaa toiminnan lopettamisen tai määräaikaisuuden päättymisen yhteydessä siten, että määriin perustuva laskenta-aika olisi kuluva kalenterivuosi.

Lisäksi Valvira katsoo, että samassa yhteydessä olisi syytä selkeästi säätää, että alkoholilain nojalla kerätyt valvontamaksut tilitettäisiin virastoille alkoholilain mukaisen viranomaistoiminnan rahoittamiseksi. Nykyisiä valvontamaksuja tulisi myös tarkastaa kustannuskehitystä vastaaviksi.

Markkinoinnin sääntelyn vapauttaminen

Valvira on aiemmin esittänyt alkoholilain markkinointia koskevan sääntelyn selkeyttämistä siten, että alkoholijuomien mielikuvamainonta kiellettäisiin ja samalla sekä väkevien että mietojen

alkoholijuomien markkinoinnin sääntely muutettaisiin yhtenäiseksi riippumatta alkoholijuoman vahvuudesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan mietojen ja väkevien alkoholijuomien markkinointisäännöksien osittaista yhdenmukaistamista, mutta mielikuvamarkkinointi säilyisi edelleen sallittuna miedoille alkoholijuomille ja laajenisi sallituksi myös väkeville alkoholijuomille tietoverkossa.

Valvira kannattaa mietojen ja väkevien alkoholijuomien markkinoinnin sääntelyn yhdenmukaistamista ja siten sääntelyn selkeyttämistä valvonnan tehokkaan toteutumisen näkökulmasta. Valviran mielestä sääntelyn yhdenmukaistamisen olisi voinut kuitenkin toteuttaa alkoholilain kansanterveyden suojeluun perustuva tarkoitus paremmin huomioiden. Valvira katsoo, että väkevien alkoholijuomien markkinointia olisi ollut mahdollista vapauttaa ehdotettua sääntelyä lievemmällä tavalla, esimerkiksi laajentamalla ja lisäämällä niitä poikkeustilanteita, joissa väkevien alkoholijuomien markkinointi olisi sallittua. Valviran näkemyksen mukaan alkoholijuomien markkinoinnin sääntelyä pitäisikin yhdenmukaistaa lisäämällä markkinoinnin rajoituksia, jotka koskisivat niin mietoja kuin väkeviä alkoholijuomia.

Ehdotetussa hallituksen esityksessä väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi muuttuisi pääsääntöisesti vapaaksi, jolloin sen näkyvyys lisääntyisi kansalaisten jokapäiväisessä elämässä huomattavalla tavalla. Ehdotetuilla säännöksillä ja niiden perusteluilla yrityksen omien verkkosivujen ja sosiaalisen median kanavien lisäksi alkoholimainontaa olisi mahdollista julkaista muun muassa tuotteen omalla sosiaalisen median kanavalla, kaupallisessa yhteistyössä sosiaalisen median vaikuttajan sosiaalisen median kanavalla sekä sponsoroituna mainoksena kaikilla edellä mainituilla kanavilla. Lisäksi väkeviä alkoholijuomia voisi mainostaa verkkolehdistä ja mobiililaitteiden sovelluksissa. Koska alkoholimarkkinoinnin määrä lisääntyisi merkittävästi tietoverkossa, tulisi Valviran näkemyksen mukaan markkinointi rajata sallituksi vain yrityksen omilla verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavilla.

Toimitusmyynnin, etämyynnin ja väkevien alkoholijuomien markkinoinnin salliminen huomattavasti nykyistä laajemmin tulee lisäämään alkoholimarkkinoinnille altistumista. Jos markkinointia vapautettaisiin esityksen mukaisesti, edistäisi se helposti positiivista mielikuvaa alkoholin kaupallisuudesta ja käytöstä. Lasten ja nuorten suojelemiseksi tarvitaan uusia keinoja, kun verkossa tapahtuva markkinointi ja ostosten teko kasvaa jatkuvasti.

Valvira pitää tietoverkossa tapahtuvan vaikuttajamarkkinoinnin kieltämistä erityisen tärkeänä lasten ja nuorten suojelun näkökulmasta markkinoinnin lisääntyessä. Valvira vastustaakin luopumista hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetusta uudesta 50 §:n 4 momentin 10 kohdasta, joka olisi koskenut vaikuttajamarkkinoinnin kieltä. Vaikuttajamarkkinoinnin kieltäminen on Valviran näkemyksen mukaan mahdollista toteuttaa valvonnallisesti ja kiello ehkäisisi tehokkaasti lasten ja nuorten altistumista alkoholimarkkinoinnille.

Alkoholilaissa on markkinoinnin rajoituksia, jotka asettavat Suomeen sijoittautuneille toiminnanharjoittajille tiukempia rajoituksia kuin mitä Euroopan unionin lainsäädännön taso vaatii. Suomeen kohdistettu suomalaisten vaikuttajien toteuttama alkoholimarkkinointi tavoittaa runsaan määrän suomalaisia kuluttajia alaikäiset mukaan luettuna. Näin ollen suomalaisten alaikäisten suojeleminen alkoholijuomien haitoilta onnistuisi parhaiten vaikuttajamarkkinoinnin kiellon avulla.

Valvonnan näkökulmasta on tärkeää, että lainsäädännössä huomioidaan ne muodot, joihin muutoksessa oleva markkinoinnin kenttä painottuu. Nuorten median lukutaito ei välttämättä ole niin kehittynyt, että he osaisivat erottaa kaupallisessa yhteistyössä tehdyn julkaisun vaikuttajan henkilökohtaisesta tai omasta ammattitaidosta kertovasta julkaisusta. Lisäksi sosiaalisen median algoritmit tuovat käyttäjille näkyville myös sellaista sisältöä, jota käyttäjä ei seuraa. Esimerkiksi katsomalla vaikuttajan kaupallisessa yhteistyössä tekemän alkoholijuomaa sisältävän julkaisun, algoritmit alkavat tuoda käyttäjälle automaattisesti katsottavaksi myös muuta alkoholista kertovaa sisältöä.

Vaikuttajamarkkinointi olisi myös mahdollista kieltää vastaavasti kuitenkin arpajaislain (1047/2001) nojalla annetussa [Poliisihallituksen linjauksessa rahapelien markkinoinnista](#) (POL-2023-12050) sekä uutta rahapelijärjestelmää koskevassa lakiehdotuksessa (HE 16/2025 vp). Markkinointi voitaisiin tällöin toteuttaa ainoastaan toiminnanharjoittajien omilla sosiaalisen median kanavilla sekä verkkosivuilla. Vaikuttajamarkkinointia ei kuitenkaan sallittaisi vaikuttajien, yhteistyökumppaneiden, asiantuntijoiden tai sisällöntuottajien omilla sosiaalisen median kanavilla.

Lisäksi Valvira vastustaa luopumista hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetusta alkoholijuomien markkinoinnin kiellosta suoratoistopalveluissa erityisesti lasten ja nuorten suojelemisen kannalta. Valviran vastaanottamien yhteydenottojen perusteella suoratoistopalveluissa huolta aiheuttaa se, että täysi-ikäisen käyttäjän

käyttäjätunnuksella alaikäiset ovat voineet katsoa perheohjelmaa keskenään, mutta mainokset ovat kohdentuneet täysi-ikäisille katsojille ohjelmasta ja kellonajasta riippumatta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan alkoholilain 50 §:n 5 momenttiin tarkennusta siihen, milloin markkinointisäännökset tulisivat sovellettavaksi ulkomailta harjoitettuun alkoholijuomien markkinointiin säännöksen perusteella. Ehdotetun 50 §:n 5 momentin mukaan säännöksen soveltaminen edellyttäisi, että ulkomailta harjoitettu alkoholi-juomien markkinointi olisi tarkoitettu vastaanotettavaksi erityisesti Suomessa ja lisäksi toiminnanharjoittajan tulisi olla sijoittautunut toiseen Euroopan talousalueella sijaitsevaan valtioon Suomen alkoholilainsäädännön kiertämiseksi.

Molempien edellytysten yhtäaikainen soveltaminen tekisi valvonnan käytännössä mahdottomaksi, koska toimijan tarkoituksen osoittaminen olisi erittäin haasteellista. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että suomalaiset yritykset voisivat Suomen lainsäädännön estämättä perustaa yrityksen toiseen Euroopan talousalueella sijaitsevaan valtioon ja kohdistaa sieltä Suomeen täysin rajoituksetonta markkinointia vesittäen koko alkoholilain markkinointisäännösten tarkoituksen. Valvira esittääkin, että 50 §:n 5 momenttia muokattaisiin siten, että 5 momentin viimeisestä virkkeestä poistettaisiin virkkeen loppuosa koskien toiminnanharjoittajan sijoittautumista toiseen Euroopan talousalueella sijaitsevaan valtioon Suomen lainsäädännön kiertämiseksi. Vaihtoehtoisesti ehdotetusta 5 momentista tulisi vaihtaa viimeisessä virkkeessä sana ”ja” sanaksi ”tai”.

Valviran näkemyksen mukaan nykyistä alkoholijuomien markkinointia koskevaa alkoholilain 50 §:ää voitaisiin periaatteessa soveltaa myös alkoholijuomien toimituksen markkinointiin. Jotta asiasta ei valitsisi epäselvyyttä, olisi kuitenkin hyvä tuoda se esiin lisäämällä esimerkiksi 3 §:n 16 kohtaan seuraava säännös: ”Mitä säädetään alkoholijuomien markkinoinnista, sovelletaan myös alkoholijuomien toimituksen markkinointiin.”

Seuraamusmaksun määräytymisperusteisiin (71 §) tulisi lisätä markkinointia koskevien alkoholilain 50 ja 51 §:ien rikkominen. Tällä hetkellä alkoholin markkinointiin voidaan puuttua vain kieltopäätöksellä, josta valitetaan markkinaoikeuteen. Menettely on hidas ja työläs etenkin pienempien rikkomusten osalta. Markkinointisäännösten rikkomisesta ei siten seuraa välittömästi taloudellisia sanktioita, joka saattaa houkutella yrityksiä toteuttamaan lainvastaisia

markkinointitapoja. Seuraamusmaksun myötä alkoholilain vastaisiin markkinointitoimiin puuttuminen olisi nopeampaa ja tehokkaampaa. Lisäys olisi myös linjassa voimassa olevan arpajaislain markkinointiin kohdistettavien seuraamuskeinojen kanssa. Erityisesti väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinoinnin vapautuessa seuraamusmaksu voisi hillitä lainvastaista markkinointia.

Voimaantulo ja viranomaisten lisäresurssit

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että laki tulisi voimaan 1.1.2026. Voimaantulosäännöksiä kuitenkin porrastettaisiin siten, että osa säännöksistä tulisi voimaan neljän kuukauden kuluttua lain voimaantulosta ja osa kuuden kuukauden kuluttua lain voimaantulosta. Valvira katsoo, etteivät ehdotetut muutokset voi miltei osin tulla voimaan heti vuodenvaihteessa, sillä viranomaisilla pitää olla riittävästi aikaa toimeenpanna lainsäädäntö lain hyväksymisen jälkeen. Soterirekisterin käyttöönottoa koskevassa ratkaisussa (EOAK/600/2024) eduskunnan apulaisoikeusasiamies katsoi, että lain hyväksymisen jälkeen sen voimaantuloon tulee varata riittävästi aikaa, jotta hallinnolla on tosiasiallinen mahdollisuus toimeenpanna lainsäädäntö välittömästi lain voimaantulosta lukien. Apulaisoikeusasiamies ei pitänyt hyväksyttävänä sitä, että järjestelmien kehittäminen, ohjeistaminen ja koulutus sekä muu toimeenpanon valmistelu aloitettaisiin hyvin kauan ennen kuin lakiehdotuksen lopullinen sisältö on varmistunut.

Valviran näkemyksen mukaan ne säännökset, joiden on ehdotettu tulevan voimaan 1.1.2026, voisivat tulla voimaan aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua lain hyväksymisestä. Lisäksi säännösten voimaantulon porrastamista pitäisi pidentää vähintään kolmella kuukaudella siten, että ne säännökset, joiden on ehdotettu tulevan voimaan neljän kuukauden kuluttua lain voimaantulosta, voisivat tulla voimaan aikaisintaan seitsemän kuukauden kuluttua lain voimaantulosta. Vastaavasti ne säännökset, joiden on ehdotettu tulevan voimaan kuuden kuukauden kuluttua lain voimaantulosta, voisivat tulla voimaan aikaisintaan yhdeksän kuukauden kuluttua lain voimaantulosta.

Toimeenpanoajan tulisi olla riittävän pitkä, jotta alkoholijuomien toimitukset voitaisiin käynnistää siten, että viranomaisten ja elinkeinon toiminta olisi mahdollisimman hyvin lainsäädännön tavoitteiden mukaista. Uusien viranomaismenettelyjen luominen ja niiden vieminen

osaksi sähköisiä järjestelmiä ja käytännön toimintaa edellyttäisi kohtuullista valmistautumisaikaa sekä viranomaisille että alan toimijoille. Alkoholijuomien toimituslupa olisi kokonaan uusi lupatyyppi, joten sekä alkoholiviranomaisten tietojärjestelmämuutokset että ohjeiden luomiset vaatisivat usean kuukauden suunnittelu- ja toteutustyön. Lisäksi vähittäismyyntiin noutopisteen hakemis- ja hyväksymisprosessi vaatisi tietojärjestelmämuutoksia alkoholielinkeinorekisteriin. Jotta oppilaitokset voisivat alkaa järjestämään toimituspassikokeita heti lain voimaantultua, tulisi Valviralle jäädä tarpeeksi pitkä aika alkoholijuomien toimitusta koskevan ohjeen luomiseen.

Voimaantuloajankohdan siirtäminen myöhemmäksi olisi perusteltua myös siitä syystä, että 1.1.2026 tulee voimaan aluehallintouudistus, jossa Valvira ja aluehallintovirastot yhdistyvät yhdeksi valtakunnalliseksi Lupa- ja valvontavirastoksi (laki Lupa- ja valvontavirastosta 530/2025). Viranomaisilla ei olisi resursseja toteuttaa samaan aikaan laajaa aluehallintouudistusta ja alkoholilakiin esitettyjä muutoksia.

Lisäksi Valvira pitää ehdottoman tärkeänä, että Valvira ja aluehallintovirastot saisivat hallituksen esityksessä mainitut lisäresurssit, jotta lain toimeenpano olisi mahdollista toteuttaa. Valvira korostaa, että muutoksessa on kyse uusista viranomaistehtävistä.

Tekniset muutosehdotukset

Alkoholilainsäädännön kokonaisuudistus tuli voimaan vuonna 2018. Uutta lainsäädäntöä on siten sovellettu seitsemän vuoden ajan ja tänä aikana alkoholihallinnossa on huomattu useita korjaustarpeita lainsäädäntöön. Hallituksen esityksessä ehdotetaan alkoholilakiin tehtäväksi eräitä vähäisiä tai teknisiä muutoksia. Valvira pitää näitä muutosehdotuksia tarpeellisina, mutta katsoo, että alkoholilakiin tulisi tehdä kaikki tarvittavat korjaukset yhdellä kertaa. Valvira pitää valittavana myös sitä, että kesällä 2024 lausunnolla olleeseen hallituksen esityksen luonnokseen sisältyneet muutosehdotukset koskien 3, 8, 65 ja 66 §:iä on poistettu. Muutoksilla olisi muun muassa täsmennetty alkoholilain määritelmiä, velvoitettu oikeushenkilöt tekemään lupahakemuksensa pääsääntöisesti sähköisesti sekä selkeytetty alkoholielinkeinorekisteriä koskevia säännöksiä.

Valvira kannattaa ehdotettua uutta 63 §:n 2 momentin säännöstä, joka mahdollistaisi valvontaviranomaisten tiedonsaantioikeuden sakkorekisteristä. Lisäksi Valvira kannattaa 64 §:n 2 momentin muuttamista ehdotetulla tavalla, sillä ehdotettu säännös vastaisi nykyistä

paremmin tarvetta saattaa alkoholielinkeinorekisterin tiedot julkisiksi ja palvelisi myös elinkeinon etua. Samassa yhteydessä olisi hyvä lisätä 64 §:ään myös oma-aloitteisen tiedonluovutuksen muille viranomaisille mahdollistava säännös, joka sisältyi kesällä 2024 lausunnolla olleeseen hallituksen esityksen luonnokseen.

Nyt eduskunnan käsittelyssä olevaan hallituksen esitykseen sisältyy myös ehdotuksia, joissa selkeytettäisiin joidenkin säännösten soveltaminen koskemaan yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Valvira pitää sinänsä hyvänä säännösten täsmentämistä, mutta katsoo, että säännösten soveltamisen ja johdonmukaisuuden näkökulmasta olisi vieläkin selkeämpää, jos luvanvaraisuuden raja määriteltäisiin alkamaan alkoholijuoman määritelmän mukaisesti yli 1,2 tilavuusprosentista. Tällöin alkoholilain säännöksiä sovellettaisiin yhdenmukaisesti yli 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin.

Lisäksi Valvira kiinnittää huomiota siihen, että säännöksissä tulisi käyttää täsmällisiä ja yhdenmukaisia termejä koskien sitä, kenelle alkoholijuoma voitaisiin luovuttaa vähittäismyynnistä. Hallituksen esityksen perusteella tarkoituksena on ollut, että alkoholijuoman voisi luovuttaa vähittäismyynnistä toimitusluvan haltijan lisäksi tämän lukuun toimivalle henkilölle, joka voisi olla eri kuin alkoholijuoman vastaanottajalle luovuttava alkoholijuoman toimittaja. Tästä johtuen Valvira ehdottaa, että ehdotettuun 35 §:n 1 momenttiin lisättäisiin mahdollisuus luovuttaa alkoholijuomia vähittäismyynnistä myös alkoholijuoman toimitusluvan haltijan lukuun toimivalle. Ottaen huomioon Valviran aiemmin lausunnossa esittämät kommentit Valvira ehdottaa 35 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen muuttamista seuraavaksi: Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa taikka alkoholijuoman toimitusluvan haltijalle tai tämän lukuun toimivalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa tai luvassa määritellyssä noutopisteessä.

Vastaavasti ehdotetussa alkoholijuoman vähittäismyynnin määritelmässä (3 § 1 mom. 11 kohta) tulisi käyttää termin ”toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittava alkoholijuoman toimittaja” sijasta käsitettä ”toimitusluvan haltijan lukuun toimiva”. Lisäksi vähittäismyynnin määritelmäsäännöksessä tulisi käyttää ostajan sijasta 35 §:n 1 momentissa käytettyä asiakas-termiä, jos tarkoituksena olisi jatkossakin sallia toimitusluvan haltijan ja tämän lukuun toimivan lisäksi alkoholijuoman luovuttaminen myös sellaiselle henkilölle, joka

noutaisi alkoholijuoman ostajan puolesta ilman palkkiota. Näin ollen alkoholijuoman vähittäismyynnillä tarkoitettaisiin alkoholilaissa ”alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa siten, että alkoholi-juoma luovutetaan kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä suoraan asiakkaalle, toimitusluvan haltijalle tai tämän lukuun toimivalle toimitettavaksi ostajalle tai muulle vastaanottajalle”.

Lisäksi Valvira ehdottaa 35 a §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen muuttamista seuraavaksi: Alkoholijuomien toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja vastaanotettu hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa tai luvassa määritellyssä noutopisteessä taikka rajat ylittävstä etämyynnistä.

Ehdotetun 90 §:n 5 momentin 1 kohdan mukaan alkoholirikkomuksesta tuomittaisiin myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoisi 37 §:n 5 momentissa säädetyn muussa elinkeinotoiminnassa tapahtuvan luovutuskiellon. Muussa elinkeinotoiminnassa tapahtuvasta luovutuskiellosta säädettäisiin kuitenkin hallituksen esityksen mukaan 37 §:n 6 momentissa, joten 90 §:n 5 momentin 1 kohdan viittaus tulisi muuttaa koskemaan kyseistä momenttia.

Ratkaisija: Henriksson Markus

Virka-asema: Ylijohtaja

Esittelijät:

Kunnas Kari, Ryhmäpäällikkö

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu
asiankäsittelyjärjestelmässä.

Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.